

Genel Yorum

Çocuk hakları, çevre ve iklim deęiřimi

Genel Yorum No. 26
Çocuk Dostu Versiyon
İlk Taslak (Türkçe çeviri)

Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, çocuk haklarını korumaya söz veren ülkeler tarafından imzalanan önemli bir anlaşmadır. Sözleşme, çocukların kim olduğunu, sahip oldukları bütün hakları ve hükümetlerin sorumluluklarını açıklar. Bütün haklar birbiriyle bağlantılıdır, hepsi eşit derecede önemlidir ve çocuklar sahip oldukları bu haklardan asla yoksun bırakılamaz.

Çocuk Hakları Komitesi, dünyanın farklı yerlerinden 18 çocuk hakları uzmanından oluşuyor. Komite, Sözleşmenin imzacısı olan her ülkede çocuk haklarının nasıl teşvik edildiğini ve bu haklara ne ölçüde saygı gösterildiğini görüşmek üzere yılda üç kez İsviçre'nin Cenevre kentinde toplanır. Ayrıca Komite her ülkeye çocuk haklarını nasıl geliştirebilecekleri konusunda tavsiyelerde bulunur.

Komite, hükümetlere yönelik olarak, çocuk haklarının çevre ve iklim değişikliği ile nasıl ilişkili olduğunu ve hükümetlerin bu hakları korumak için neler yapması gerektiğini açıklayan Genel Yorum adlı bir kılavuz oluşturuyor.

Kılavuzun ilk taslağı hazırlandı. İlk taslağın bu versiyonu çocuklara yöneliktir.

Giriş

"Onlara [yetişkinlere] dönüp bizim gelecek nesiller olduğumuzu söylemek ve gezegeni yok ettiklerinde bizim nerede yaşayacağımızı sormak istiyorum?!" **13 yaşında bir oğlan çocuk, Hindistan**

Çevreye verilen zarar, tüm dünyada çocuk hakları açısından acilen ele alınması gereken çok önemli bir tehdittir. Çocuklar çevreye verilen zararlardan korunma hakkına sahiptir. Çocuklar acilen önlem alınmasını ve haklarının korunmasını talep ediyorlar. Bu Genel Yorum, çevre ve iklim konusunda acilen eyleme geçmenin neden gerekli olduğunu ve çocukların sahip olduğu tüm hakları korumak için hükümetlerin ne yapması gerektiğini açıklamaktadır.

Komite, bu Genel Yorumu çocukların sahip oldukları çevre haklarını savunmak için gösterdikleri inanılmaz çabalardan ilhamalarak oluşturdu. Çocuklar bu ilk taslağın şekillenmesinde çok önemli bir rol oynadı: 103 ülkeden 7.416 çocuk, Genel Yorum No. 26 Çocuk Danışma Ekibi üyeleriyle tasarlanan küresel danışma süreci yoluyla görüş ve fikirlerini paylaştı.

Genel Yorum taslağında ve taslağın bu versiyonunda çocuklardan yapılan alıntılar, [childrightsenvironment.org / reports/](https://childrightsenvironment.org/reports/) adresinde yer alan danışma raporunda bulabilirsiniz.

Anahtar Kavramlar

Genel Yorum çok önemli dört görüşü açıklıyor.

1 Sürdürülebilir gelişim

Hükümetler karar alırken farklı ülkelerin, nesillerin, yetişkin ve çocuk gruplarının ihtiyaçlarını dikkate almalı, sosyal ve ekonomik kalkınma ile çevrenin korunması arasında bir denge oluşturmalıdır.

2 Nesiller arası eşitlik

Şimdiki nesillerin çıkarları ve aldıkları kararlar gelecek nesilleri olumsuz etkilememelidir.

3 Mevcut olan en iyi bilim

Hükümetler karar alırken bilim insanların sunduğu kanıtlara başvurmalıdır.

4 Önleyici ilke

Hükümetler, çevresel riskler henüz yeterince bilinmiyor olsa dahi çocukları bu risklerden korumak için önden harekete geçmelidir.

Çocuk hakları çevre ve iklim değişikliğiyle nasıl ilişkilidir?

Yaşama, hayatta kalma ve gelişim hakkı

Çocuklar, sağlıklı ve güvenli bir çevrede yaşayabilmeli, büyüebilmeli ve (fiziksel zihinsel, ruhsal ve sosyal olarak) gelişebilmelidir. Ayrıca, yaşlarına göre ihtiyaç duydukları desteği alabilmelidir. Kirlilik veya kurşun zehirlenmesine maruz kalma gibi çevresel zararlar nedeniyle hayatları asla riske atılmamalıdır.

Sağlık hakkı

Çocukların fiziksel ve zihinsel sağlığı iklim değişikliği, kirlilik, sağlıksız ekosistemler ve biyoçeşitliliğin azalmasından etkilenmemelidir. Çocuklar sağlık sorunu yaşadıklarında tedaviye ve desteğe erişebilmelidir.

Eğitim hakkı

Çocuklara anlayabilecekleri şekilde, onlara uygun bir çevre eğitimi verilmelidir. Çevre eğitimi, çocukların çevreyle ve diğer insanlarla bağlantı kurmasını ve onlara saygı duymasını desteklemelidir. Çocukların eğitim gördükleri yerler çevresel zarardan korunmalıdır.

İyi yaşam standardına sahip olma hakkı

Çocuklar güvenli gıdaya, temiz suya, iyi barınmaya, yaşamları ve büyümeleri için gerekli olan diğer bütün gereçlere erişebilmelidir. Hükümetler, çocukların yoksulluk içinde veya güvenli olmayan bir çevrede yaşamasına izin vermemelidir.

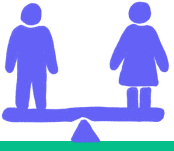
Dinlenme ve oyun hakkı

Çocuklar temiz ve güvenli alanlarda oyun oynayabilmeli ve aktif olabilmeli, ayrıca doğayla ilişki içinde olabilmelidir. Hükümetler, insanların yaşayacağı yerleri inşa ederken çocukların nerede ve nasıl oynayabileceğini ve dinlenebileceğini göz önünde bulundurmalıdır.

Yerli [halkların] çocuklarının hakları

Yerli [halkların]* çocuklarının yaşamları, yaşamsal ve kültürel pratikleri doğal çevreleriyle yakından ilişkilidir. Hükümetler bu çocukların haklarının korunmasını güvence altına almalı ve hayatları hakkında alınacak olan tüm kararlara çocukları da dahil etmelidir.

Ayrımcılığa uğramama hakkı

Herhangi çocuk grubu (örneğin kız çocukları veya engelli çocuklar) çevre sorunlarından diğer çocuk gruplarından daha fazla zarar görmemelidir. Hükümetler, gruplar arasındaki eşitsizlikler hakkında daha fazla öğrenmek için bilgi toplamalı ve bu eşitsizlikleri gidermek için belirli adımlar atmalıdır.

Çocuğun yüksek yararı

Hükümetler ve şirketler, çevre ve iklim değişikliği hakkında kararlar alırken çocukların nasıl etkileneceğini ve bu kararların bugün ve gelecekte çocukların iyi olmalarını ve gelişimini nasıl destekleyeceğini göz önünde bulundurmalıdır.

Duyulma hakkı

Çocuklar çevre ve iklim değişikliği ile ilgili konularda söz sahibi olmalı ve söyledikleri yetişkinler tarafından ciddiye alınmalıdır. Hükümetler ve işletmeler, çevre ve iklim değişikliği ile ilgili kararlar alırken çocukları sürece dahil etmelidir.

İfade özgürlüğü, dernek kurma ve barışçıl bir şekilde toplanma hakkı

Çocuklar genellikle birer insan hakları savunucusu olarak kendi çevre haklarını savunuyorlar. Birçok çocuk ayrıca farklı çevrelerde arkadaşlarıyla ve gruplarla vakit geçiriyorlar. Hükümetler çocukları bunları yapmalarını engellemek isteyen herkesten korumalıdır.

Adalet erişim hakkı

Çocuk hakları çevresel zarar ve iklim değişikliğinden etkilendiğinde, çocuklar gerek bölgesel gerek uluslararası düzeyde adalete -yani gördükleri zararları ve yaşadıkları sonuçları giderecek ve telafi edecek çözümlere, desteğe ve tazminata erişebilmelidir.

Temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkı

Bu hak Sözleşme'de doğrudan yer almamasına rağmen Komite çocukların temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevrede yaşama hakkına sahip olduğunu belirtmektedir. Çocukların tüm insan haklarından yararlanabilmeleri için temiz bir çevreye ihtiyaçları vardır. Çocuklar temiz hava ve suya, güvenli iklime, sağlıklı ekosistemlere ve biyolojik çeşitliliğe, sağlıklı gıdaya ve kirlenmemiş bir çevreye erişebilmelidir.

Hükümetiniz temiz, sağlıklı ve sürdürülebilir bir çevre hakkınızı korumak için iklim değişikliği bağlamında neler yapmalıdır?

Sözleşmeyi imzalayan tüm hükümetler (biri hariç tümü) belirli kurallara uymak zorundadır.

"Küresel ısınma ve diğer problemler küresel bir işbirliği olmadan çözülemez." **11 yaşında bir kız çocuk, Çin**

Hükümetler ne yapmamalı?

1. Çocuk haklarını etkileyecek çevre sorunları yaratmamalı.
2. İklim değişikliğine yol açan eylemleri desteklememeli.
3. Çocukları çevre ve iklim değişikliği hakkında verilen kararların dışında tutmamalı.
4. Çocukların çevre ve iklim eylemlerine katılmasına engel olmamalı.

Hükümetler ne yapmalı?

1. Çevreyle ilgili aldıkları kararların çocukları nasıl etkileyeceğini (veya etkilediğini) anlamak (ve çözüm bulmak) için Çocuk Hakları Etki Değerlendirmelerini düzenli olarak yapmalı – farklı çocuk gruplarının nasıl farklı şekillerde etkilenebileceğini özellikle dikkate almalı.
2. Çocuklara kendilerini ve başkalarını çevresel zararlardan ve iklim değişikliğinden nasıl koruyabilecekleri konusunda açık ve anlaşılır bilgiler vermeli.
3. Şirketlerin çevreyi kirlletmesini ve çocuklara zarar vermesini önlemek ve şirketlerin çevre üzerinde yarattıkları etkiler konusunda yalan söylemelerine izin vermemek için yasalar çıkarmalı.
4. Çevre sorunları ülke sınırlarında bitmediği için diğer hükümetlerle birlikte çalışmalı. Çevreyi en olumsuz etkileyen ülkeler diğerlerinden daha fazla önlem almalı ve en çok etkilenen ülkeleri desteklemelidir.
5. İklim değişikliğine dönük olarak tasarlanan faaliyetlerin çocuk haklarını olumsuz etkilemesine izin vermemeli.
6. Bilim insanlarının iklim değişikliği ve hemen harekete geçmenin önemi hakkında söylediklerini temel almalı.
7. Gezegenin ısınmasına engel olmak için verdikleri sözleri tutmalı.
8. İklim değişikliğinin etkilerini yaşayan çocukları şimdiden korumalı. Okul binalarını ve su borularını fırtınalara, sellere ve diğer olağanüstü hava koşullarına karşı güçlendirmeli ve acil durumlarda gıda sağlamalı.
9. Çocukları planlama, karar alma ve çözüm süreçlerine dahil etmeli.
10. İklim değişikliği ile ilgili alınan tüm kararlarda çocuk haklarını, çocuklarla ilgili alınan tüm kararlarda da iklim değişikliğini göz önünde bulundurmalı.

İlk taslakla ilgili görüşlerinizi Komite ile paylaşmanızı rica ediyoruz.

Daha fazla bilgi için: childrightsenvironment.org/get-involved

Genel Yorum

Çocuk hakları, çevre ve iklim deęiřimi

